

81. Latvijas Universitātes
starptautiskā zinātniskā
konference 2023

REĢIONĀLĀS MIGRĀCIJAS TENDENCES LATVIJĀ (THE SHIFTS OF REGIONAL MIGRATION TRENDS IN LATVIA)

Aleksandrs Dahs un Kristīne Lece
Latvijas Universitāte

Latvijas Universitātes 81. starptautiskā zinātniskā konference,
sekcija “iedzīvotāji un attīstība”
2023. gada 21. aprīlis, Rīga, Latvija

Pētījumu atbalsta Nacionālā pētniecības programmas
“Letonika latviskas un eiropēiskas sabiedrības attīstībai”
projekts Nr.VPP Letonika - 2021/4 - 0002
**“Jauni risinājumi demogrāfijas un migrācijas procesu izpētē
latviskas un eiropēiskas zināšanu sabiedrības attīstībai”**
(DemoMig Pro)

Ievads

- Pētījuma mērķis - izpētīt migrācijas tendences Latvijā, īpaši lauku teritorijās, izmantojot divu aptauju datus, kā arī salīdzināt tos ar oficiālo statistiku.
- Pētījuma virzieni:
 - pilsētu un lauku dihotomija;
 - dzimumu diferenciācija migrācijas procesos;
 - Covid-19 un attālinātais darbs
- Izmantotie dati:
 - EKOSOC-2016 aptauja (n = 2049) - 2016. gada sākumā;
 - DemoMig-2021 aptauja (n = 4457) - 2021. gada vidū;
 - oficiālā iedzīvotāju statistika.

Tendences literatūrā

Pilsētas (urban), piepilsētas (sub-urban, peri-urban) un lauku (rural) teritoriju jēdzienu izplūšana

- starptautiski - nepieciešamība pēc klasifikācijas daudzveidības pilsētu, piepilsētu un lauku teritoriju definīcijās;
- ieteikumi ieviest jaunu teritoriju kategoriju - piepilsētu ("peri-urban") - un pielāgot nacionālās klasifikācijas, izmantojot klasterizācijas metodes.

Dzimumu diferenciācija – dažādas vajadzības, dažādas gaidas

- akadēmisko pētījumu fokusa maiņa;
- atšķirību konstatējums -> šo atšķirību sociālo, ekonomisko vai demogrāfisko cēloņu un seku analīze;
- atšķirīga vīriešu un sieviešu reakcija uz mainīgiem sociālajiem un ekonomiskiem apstākļiem, Vācijas piemērs.

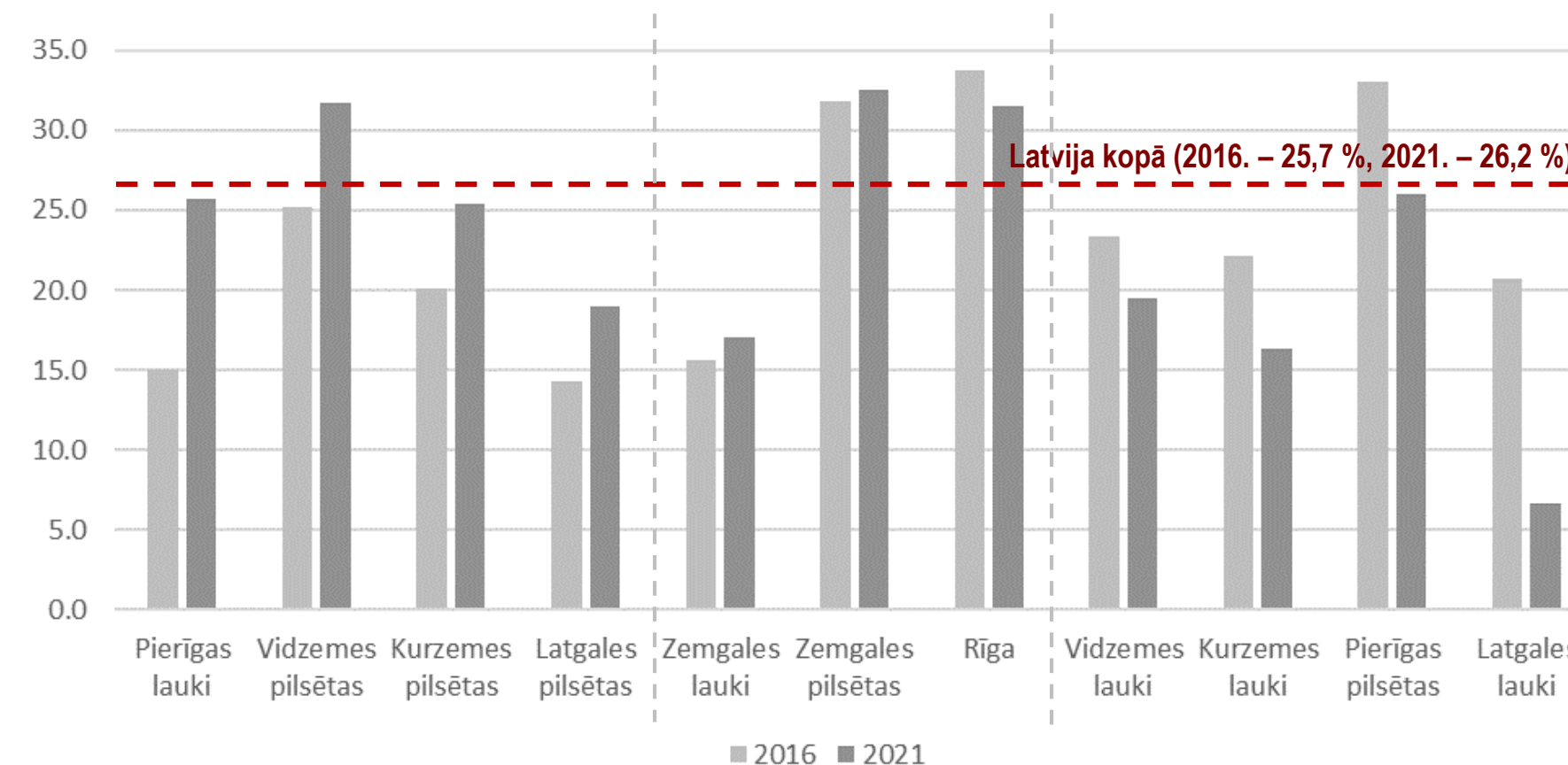

Attālinātais darbs pēc COVID-19 pandēmijas

- maz ticams, ka attālinātais darbs novērsīs plaisu Eiropas laukos un pilsētās;
- attālināto darbinieku piesaistei un noturēšanai laukos ilgtermiņā trūkst nepieciešamās sociālās, ekonomiskās un tehniskās infrastruktūras un institūciju

Pilsētu un lauku dihotomija – dzīvesvietas maiņa

- vidējais rādītājs Latvijā – stabils;
- lielāka mobilitāte:
 - pilsētās;
 - teritorijās tuvāk Rīgai;
- Pierīgā:
 - laukos - mobilitātes pieaugums;
 - pilsētās – samazinājums;
- Latgalē (gan pilsētās, gan laukos) – remigrācija:
 - 2016. - pilsētās 8,5 % no ienācējiem iepriekš dzīvoja ārzemēs, laukos tādu nebija;
 - 2021. - pilsētās 8,4 %, laukos - 9 %.

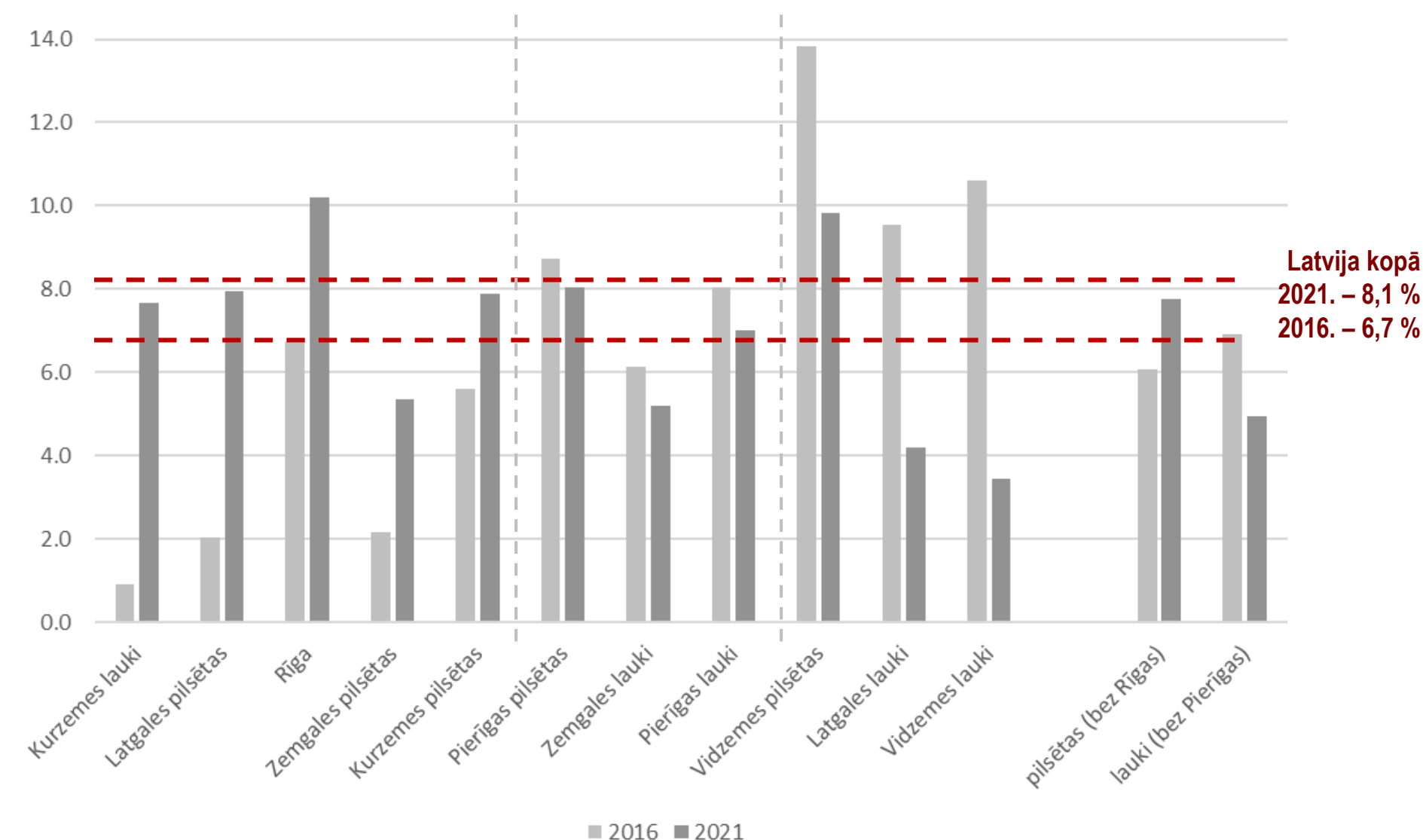
Pilsētu un lauku iedzīvotāju īpatsvars, kuri mainījuši dzīvesvietu pēdējo piecu gadu laikā, 2016. un 2021. gadā, pēc tagadējās dzīvesvietas

Avots: autoru izveidots, pamatojoties uz EKOSOC-2016 un DemoMig-2021 aptaujas rezultātiem .

Pilsētu un lauku dihotomija – nodoms mainīt dzīvesvietu

- palielinājies tādu personu īpatsvars, kuras plāno mainīt dzīvesvietu tuvākā gada laikā;
- šo tendenci nosaka galvenokārt pilsētu iedzīvotāju plāni;
- lauku iedzīvotāju īpatsvars, kuri plāno mainīt dzīvesvietu, samazinājies no 7,2 % uz 5,7 %.
- 2016. gadā 5,1 % lauku iedzīvotāju plānoja doties uz citu novadu Latvijas robežās;
- 2021. gadā šādu iedzīvotāju ir tikai 1,8 %, bet populārāk ir meklēt jaunu dzīvesvietu sava novada robežās (2,6 %).

Secinājums – mobilitātes procesi laukos, izņemot Pierīgu (kas daļēji ir piepilsēta), sarūk. Samazinājies gan tādu iedzīvotāju īpatsvars, kuri mainījuši dzīvesvietu (izņemot Zemgali), gan tādu, kuri to plāno darīt (izņemot Kurzemi).

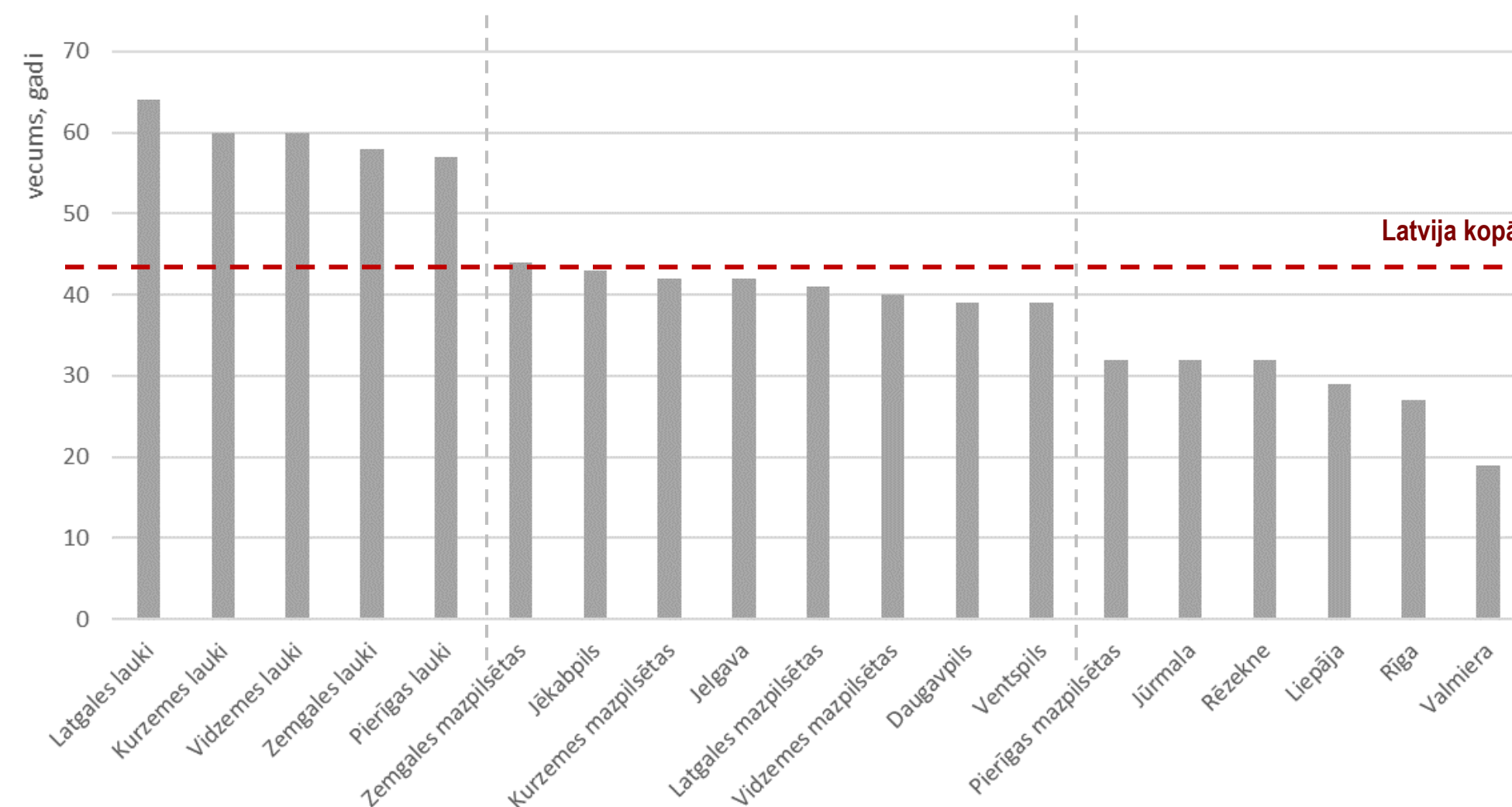

Pilsētu un lauku iedzīvotāju īpatsvars, kuri plāno pārcelties uz dzīvi citā pašvaldībā vai ārvalstīs tuvākā gada laikā 2016. un 2021. gadā

Avots: autoru izveidots, pamatojoties uz EKOSOC-2016 un DemoMig-2021 aptaujas rezultātiem .

Dzimumu diferenciācija migrācijas procesos

- lielākās pilsētas un to piepilsētas teritorijas piesaista ekonomiski aktīvas sievietes;
- ilgtermiņa demogrāfiski un sociāli ekonomiskās attīstības riski apkārtējiem laukiem;
- iemesli - dzimumam raksturīgas nodarbinātības iespējas, dzīves izmaksas, konkrētu pakalpojumu vai sociālo aktivitāšu pieejamība;
- vīrieši ir atvērtāki idejai par emigrāciju uz ārzemēm, savukārt sievietes - mobilitātei starp dažādām pašvaldībām;
- palielinās dzimumu nelīdzsvara risks;
- arī Pierīgas laukos līdzīgs rādītājs kā citur laukos.

Piezīme: dati ir izlīdzināti, izmantojot 7 gadu slīdošo vidējo rādītāju.

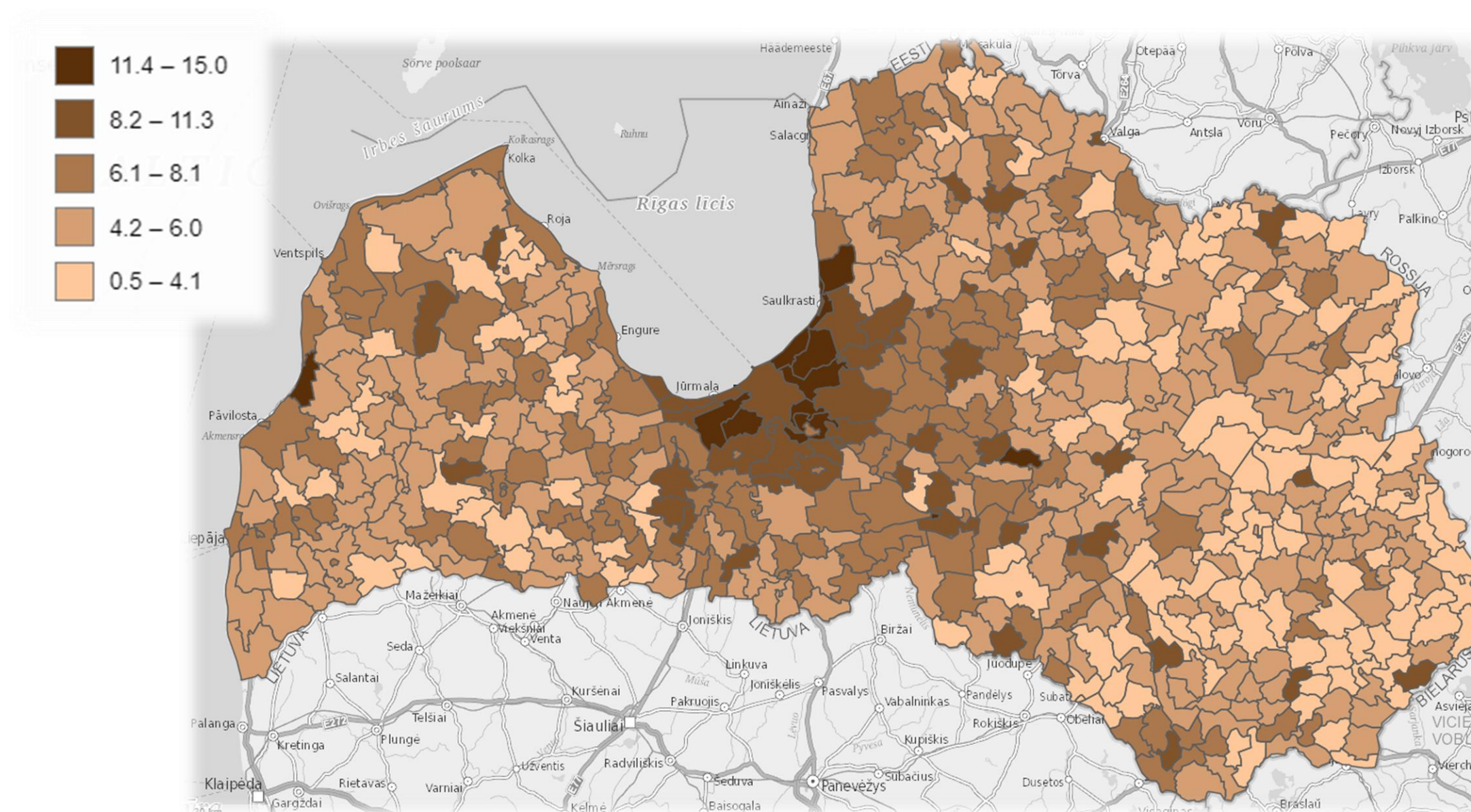
Vecums, kurā sieviešu skaits sāk pārsniegt vīriešu skaitu Latvijas valstspilsētās, novadu pilsētās un lauku teritorijās dalījumā pa statistikas reģioniem 2022. gada sākumā

Avots: autoru izveidots, pamatojoties uz Oficiālās statistikas portāla datiem.

Covid-19 pandēmija un migrācija

- līdzīgi kā daudzās citās Eiropas valstīs, arī Latvijā Covid-19 pandēmijas laikā atsevišķās teritorijās vērojama «pārcelšanās uz laukiem»;
- populārākā teritorija – Pierīga;
- personas mēdz reģistrēt dzīvesvietas maiņu ar vairāku gadu nobīdi.

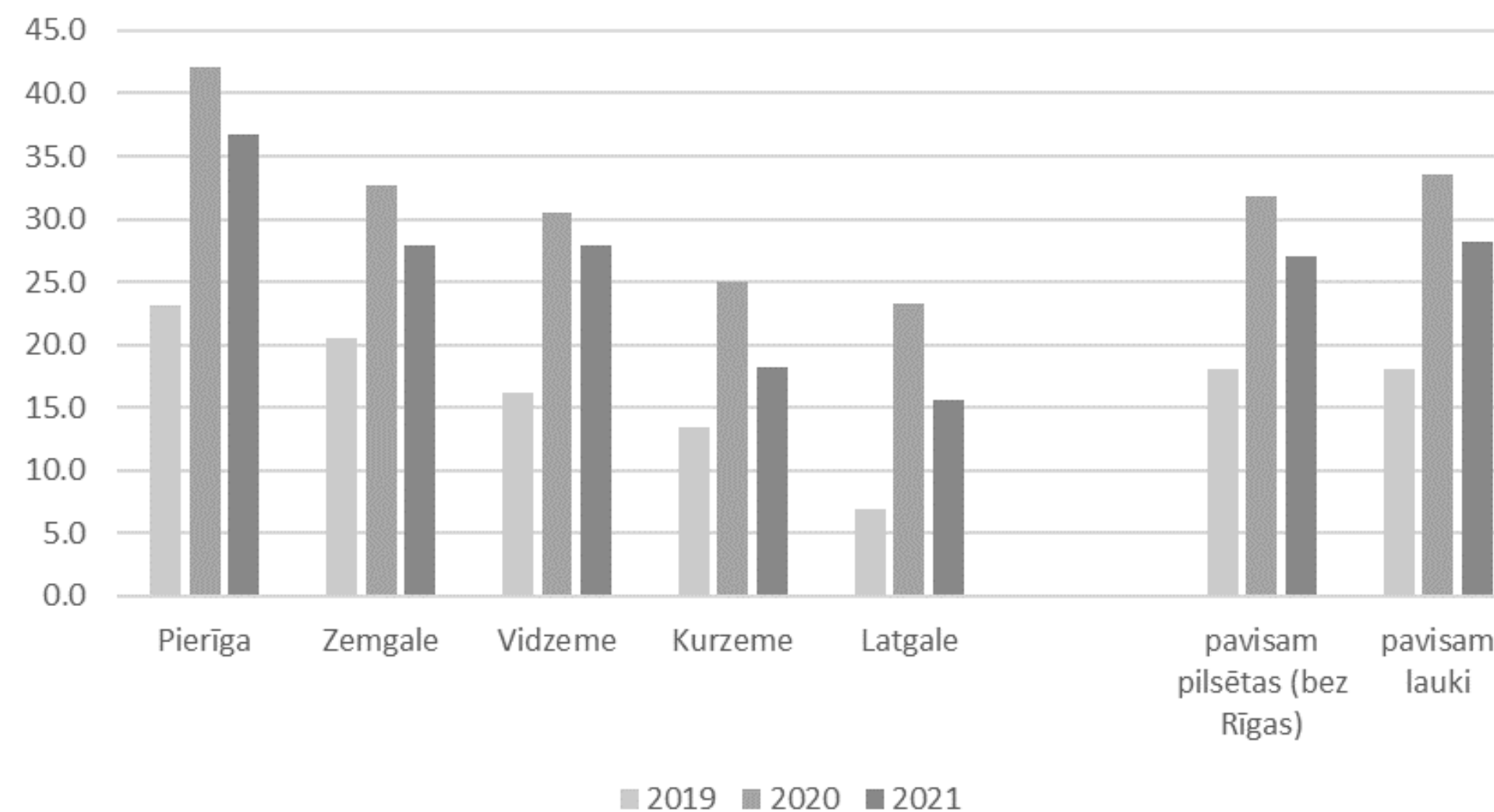
Iedzīvotāju īpatsvars, kuru reģistrētā dzīvesvieta ir mainījusies 2021. gada laikā, %

Avots : Oficiālais statistikas portāls, (c) CSP, (c) Jāņa sēta

Attālinātais darbs lauku teritorijās

- attālinātā darba rādītāji atspoguļo pandēmijas ierobežojumu daudzumu;
- Zemgalē un Vidzemē vairāk lauku iedzīvotāju strādā attālināti nekā Kurzemē un Latgalē;
- praktiski nav atšķirību starp attālināti strādājošo personu īpatsvaru pilsētās (bez Rīgas) un laukos.

Attālināti vai daļēji attālināti strādājošo lauku iedzīvotāju īpatsvars 2019. - 2021. gadā, %

Piezīme: attēlā nav iekļauts Rīgas reģions, jo tajā nav lauku teritoriju

Avots : autoru izveidots, balstoties uz DemoMig-2021 aptaujas rezultātiem .

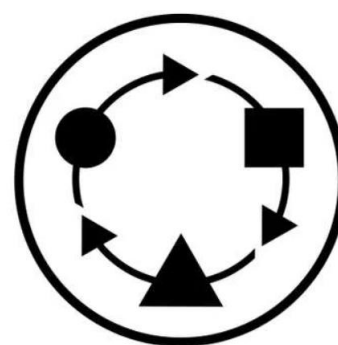
Secinājumi

Kategorizācija

Saskaņā ar literatūru un aptauju datiem starp Latvijas pašvaldībām arvien vairāk var nošķirt:

- piepilsētas teritorijas ar vienkāršu apbūvi, jeb ar pilsētu saplūdušas teritorijas - “sub-urban”;
- hibrīdas teritorijas, kur mijas piepilsētas apbūve, lauku teritorijas, ciemi, ražošanas teritorijas utt. - “peri-urban”.

Adaptācija

Nepieciešams turpināt jaunu iespēju izpēti Latvijas un tās lauku reģionu demogrāfiskajai attīstībai, īstenojot dažādas pielāgotas adaptācijas politikas. Tās varētu palīdzēt lauku apvidiem tikt galā ar iedzīvotāju skaita izmaiņām vai kļūt pievilcīgākiem ekonomiski aktīvām iedzīvotāju grupām.

Attālinātā darba nākotnes perspektīvas

Pandēmijas laikā attālinātā nodarbinātība bija augsta lauku teritorijās visā valstī. Tomēr aptauju rezultāti liecina par attālinātās nodarbinātības rādītāju samazināšanos Kurzemes un Latgales lauku teritorijās. Tas rada bažas par attālinātā darba modeļa ilgtspēju šajās teritorijās atbalsta nosacījumu trūkuma dēļ.

Publikācijas

Pētījuma rezultāti tiks atspoguļoti divās 2023. gada publikācijās:

- **Territorial variation of gender ratio in Latvia - causes and implication**
by Aleksandrs Dahs ; Atis Bērziņš ; Juris Krūmiņš un Kristīne Lece
- **Demographic challenges of rural areas in Latvia: reflections of the covid-19 pandemic**
by Aleksandrs Dahs; Juris Krūmiņš ; Atis Bērziņš ; Kristīne Lece

Paldies par uzmanību!

kristine.lece.lv@gmail.com

aleksandrs.dahs@lu.lv

DEMOMIG@lu.lv